

PATVIRTINTA

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto tarybos

2021 m. vasario 03 d. nutarimu Nr. 250000-TP-2

ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI ORGANIZAVIMO VILNIAUS UNIVERSITETO FILOSOFIJOS FAKULTETE TVARKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Atitikties mokslinių tyrimų etikai organizavimo Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete tvarka (toliau – Tvarka) nustato atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo organizavimo Vilniaus universiteto (toliau – Universitetas) Filosofijos fakultete (toliau – Fakultetas) tvarką, darinių, skirtų vertinti atitiktį mokslinių tyrimų etikai, sudarymą, jų funkcijas, veiklos organizavimo ir sprendimų priėmimo tvarką.

2. Tvarka yra parengta vadovaujantis Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo gairėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-60, ir siekiant įgyvendinti pagarbos žmogaus teisėms ir orumui politiką mokslinių tyrimų srityje, atliekant tyrimų atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą Fakulteto ar kitų Universiteto kamieninių akademinų padalinių, jeigu planuojamuose tyrimuose yra įtraukti Fakulteto atstovaujamo mokslo krypties klausimai, mokslininkų, tyrėjų, doktorantų (toliau – Tyrėjai), o išimtiniais atvejais (kai poreikį įvertina ir kreipiasi darbo vadovas) ir bakalauro bei magistrantūros studijų programų studentų planuojami vykdyti moksliniai tyrimai atitiktį mokslinių tyrimų etikos standartus, kad būtų laikomasi teisės aktuose įtvirtintų asmens duomenų apsaugos bei tyrimo duomenų valdymo reikalavimų.

II SKYRIUS DARINIŲ, SKIRTŲ VERTINTI ATITIKTĮ MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI, SUDARYMO TVARKA

3. Siekiant užtikrinti Fakulteto atstovaujamo mokslo krypties tyrimų atitiktį mokslinių tyrimų etikai, Fakultete sudaromas Jungtinis atitikties mokslinių tyrimų etikai komitetas (toliau – Jungtinis komitetas) ir atskiri atitikties mokslinių tyrimų etikai komitetai mokslo krypties ar mokslo krypties grupių pagrindu (toliau – Tyrimų etikos komitetai).

4. Jungtinis komitetas sudaromas iš ne mažiau nei 7 narių. Jungtinio komiteto nariais pagal pareigas yra Tyrimų etikos komitetų vadovai. Dar keturis Jungtinio komiteto narius – pirmininką, jo pavaduotoją ir 2 narius – siūlo Fakulteto dekanas. Fakulteto dekanas į Jungtinio komiteto narius gali siūlyti Universitete dirbančius akademinus ir neakademinus darbuotojus, taip pat ir kitų institucijų atstovus. Siūlydamas narius į Jungtinį komitetą, Fakulteto dekanas atsižvelgia į tai, kad nariai turėtų kuo platesnę akademinę ir / ar profesinę patirtį, reikalingą užtikrinti kokybiškai Jungtinio komiteto veiklai vienoje ar keliose iš šių sričių: mokslo vadybos, duomenų apsaugos, duomenų valdymo, filosofijos/etikos, teisės.

5. Tyrimo etikos komitetų steigimo iniciatyva priklauso Institutų direktoriams. Tyrimų etikos komitetas sudaromas iš ne mažiau nei 3 Fakulteto institutų direktorių deleguojamų atstovų. Siūlydami narius, Instituto direktoriai atsižvelgia į tai, kad nariai turėtų atitinkamos krypties (krypties) mokslinę ar kitos srities reikiamą kompetenciją. Tyrimų etikos komiteto nariais gali būti Fakulteto dėstytojai ir/ar mokslo darbuotojai, kurie dirba Universitete ne trumpiau nei 3 metus ne mažesne nei 0,5 etato dalimi.

6. Fakulteto dekanı teikimu Jungtinį komitetą ir Instituto direktorių teikimu Tyrimų etikos komitetus sudaro ir jų sudėtį, atsižvelgdama į siūlomų narių profesinę kvalifikaciją, kompetencijas, patirtį

mokslinių tyrimų vykdymo, tyrimų etikos, duomenų apsaugos ir valdymo srityje, tvirtina Fakulteto taryba.

7. Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų nariai (toliau kartu – nariai arba narys) yra skiriami trejų metų kadencijai. Tas pats Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komiteto narys negali būti skiriamas daugiau nei dviem kadencijoms iš eilės.

8. Jungtinio komiteto ir /ar Tyrimų etikos komiteto nariais tapę asmenys, prieš pradėdami veiklą, pasirašo Tarybos nustatytos formos konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją. Nariai, svarstydami klausimus, nagrinėdami ir vertindami mokslinių tyrimų dokumentus, užtikrina konfidencialumą. Vykdydami narių pareigas, nariai vadovaujasi pagarbos žmogaus teisėms ir orumo, nešališkumo, skaidrumo ir kitais principais, nurodytais Vilniaus universiteto akademinės etikos kodekse, profesinių etikų kodeksuose ir šia Tvarka.

9. Nario įgaliojimai pasibaigia:

9.1. pasibaigus nario kadencijai;

9.2. nutrūkus jo darbo santykiams su Universitetu;

9.3. savo noru atsistatydinus iš nario pareigų, pateikus prašymą dėl atsistatydinimo Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto pirmininkui;

9.4. nariui negalint vykdyti pareigų dėl ligos;

9.5. nariui mirus;

9.6. atšaukus iš nario pareigų, jei jis pažeidė akademinę etiką, nesilaikė Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto nuostatų reikalavimų ir šios Tvarkos 8 punkte minimų principų arba pažeidė konfidencialumo pasižadėjime ir nešališkumo deklaracijoje nurodytus įsipareigojimus. Atšaukimo atveju narys šalinamas Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto pirmininko teikimu, Jungtinio komiteto ar Tyrimų etikos komiteto pirmininkas – daugumos Jungtinio komiteto ar Tyrimų etikos komiteto narių teikimu. Sprendimą dėl nario atšaukimo iš pareigų priima Fakulteto taryba.

10. Į nario, kurio įgaliojimai pasibaigė Tvarkos 9.2-9.6 papunkčiuose nurodytais pagrindais, vietą Tvarkoje nustatyta tvarka likusiam kadencijos laikotarpiui yra skiriamas naujas Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto narys.

11. Jungtinio komiteto pirmininką tvirtina Taryba sudarant komitetą. Tyrimų etikos komitetai savo narių balsų dauguma išsirenka pirmininkus. Pirmininkai organizuoja ir koordinuoja Jungtinio komiteto ar Tyrimų etikos komiteto veiklą.

12. Jungtinio komiteto pirmininkas:

12.1. kviečia ir pirmininkauja Jungtinio komiteto posėdžiams;

12.2. teikia Fakulteto tarybai tvirtinti Jungtinio komiteto nuostatus;

12.3. organizuoja tarpdisciplininių tyrimų prašymų nagrinėjimą;

12.4. inicijuoja bendrų visiems Komitetams aktualių klausimų svarstymą;

12.5. prireikus, teikia siūlymus Instituto direktoriams dėl naujo Tyrimų etikos komiteto steigimo;

12.6. atlieka kitas veiklas, susijusias su Jungtinio komiteto funkcijų užtikrinimu.

13. Tyrimų etikos komiteto pirmininkas:

13.1. kviečia ir pirmininkauja Tyrimų etikos komiteto posėdžiams;

13.2. teikia Fakulteto tarybai tvirtinti Tyrimų etikos komiteto nuostatus;

13.3. paskirsto ir organizuoja mokslinių tyrimų prašymų nagrinėjimą Tyrimų etikos komiteto nariams;

13.4. atstovauja Tyrimų etikos komitetą Jungtiniame komitete;

13.5. Jungtinio komiteto pirmininko prašymu deleguoja Tyrimų etikos komiteto narį(-ius) į darbo grupes;

13.6. atlieka kitas veiklas, susijusias su Tyrimų etikos komiteto funkcijų užtikrinimu.

14. Už nario pareigų vykdymą gali būti atlyginama Universiteto teisės aktų nustatyta tvarka. Nariams atlygį už darbą bei Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komiteto veiklai reikiamas materialines

ir organizacines sąlygas užtikrina Fakulteto dekanas. Fakulteto dekanas sprendimu taip pat yra skiriamas(-i) Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komiteto sekretorius(-ai). Sekretorius nėra Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto narys ir neturi Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto nario teisių. Jungtinio komiteto ir /ar Tyrimų etikos komiteto sekretorius turi dalyvauti Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto posėdžiuose. Jam negalint dalyvauti, posėdyje dalyvauja kitas Fakulteto dekanas paskirtas Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto sekretoriaus funkcijas vykdamas asmuo. Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komiteto sekretorius turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją.

15. Sekretorius yra atsakingas už Jungtinio komiteto ir / ar Tyrimų etikos komitetų dokumentų registravimą, posėdžių protokolų įforminimą, sprendimų išsiuntimą suinteresuotiems asmenims, informacijos apie atitinkamo komiteto veiklą skelbimą Fakulteto interneto tinklalapyje. Atitinkamo komiteto pirmininko pavedimu sekretorius atlieka ir kitas su komiteto darbo organizavimu susijusias funkcijas.

III SKYRIUS

JUNGTINIO KOMITETO IR TYRIMŲ ETIKOS KOMITETŲ FUNKCIJOS

16. Jungtinio komiteto funkcijos:

16.1. deleguoja nagrinėti Fakulteto ir kitų Universiteto kamieninių akademinių padalinių Tyrėjų tarpdisciplininių mokslinių tyrimų, kurie apima Fakulteto koordinuojamas mokslo kryptis, prašymus vienam ar keliems Tyrimų etikos komitetams. Svarsto ir tvirtina sprendimus dėl tarpdisciplininių tyrimų atitikties mokslinių tyrimų etikai;

16.2. konsultuoja, teikia rekomendacijas bei metodinę pagalbą Tyrėjams dėl tyrimų atlikimui reikiamų dokumentų, susijusių su tyrimų etikos, asmens duomenų rinkimu, naudojimu, apsauga, duomenų valdymu, rengimu;

16.3. savo kompetencijos ribose nagrinėja Tyrimų etikos komitetų pateiktus aktualius klausimus ar atvejus, kurie kyla dėl tyrimų etikos, asmens duomenų apsaugos ar duomenų valdymo pažeidimų, teikia rekomendacijas jų sprendimui;

16.4. organizuoja Fakultete švietėjišką veiklą (mokymus, seminarus, diskusijas, pristatymus ir kt.), susijusią su mokslinių tyrimų etika, asmens duomenų apsauga, poveikio duomenų apsaugai vertinimu, duomenų valdymu;

16.5. teikia rekomendacijas Fakulteto dekanui Fakulteto dokumentų rengimo, mokymų, susijusių su mokslinių tyrimų etikos, duomenų apsaugos ir valdymo klausimais;

16.6. bendradarbiauja ir užtikrina reikiamų dokumentų derinimą su Universiteto duomenų apsaugos pareigūnu bei atsakingais Universiteto padaliniais;

16.7. nagrinėja ir su Universiteto atsakingais padaliniais derina sutartinius įsipareigojimus dėl mokslinių tyrimų duomenų teikimo nacionalinėms ir užsienio šalių institucijoms, tarptautinėms organizacijoms, konsorciams, koordinuojantiems nacionalines ar / ir tarptautines duomenų bazines;

16.8. rengia ir atnaujina dokumentų, skirtų Tyrėjų mokslinių tyrimų dokumentacijai (tyrimo etinio vertinimo anketa, duomenų valdymo planas ir kt.), pavyzdinius šablonus;

16.9. svarsto ir priima sprendimus dėl viešai prieinamos informacijos pateikimo apie Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų veiklą, elektroninės prašymų sistemos, mokslinių tyrimų, turinčių atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą, registro. Organizuoja šios informacijos pateikimą, užtikrina atnaujinimą;

16.10. svarsto ir priima sprendimus dėl bendrų Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų prašymo nagrinėjimo procedūrų, bendrųjų atitikties mokslinių tyrimo etikai kriterijų, prašymų vertinimo kriterijų, kitų su prašymų nagrinėjimu ir Jungtinio komiteto bei Tyrimų etikos komitetų veikla susijusių aktualių bendrų klausimų;

16.11. parengia pavyzdinius Tyrimų etikos komitetų nuostatus;

- 16.12. renka, sistemina duomenis ir teikia Tarybai ataskaitą apie Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų darbą;
- 16.13. atlieka kitas funkcijas, reikalingas Jungtinio komiteto tikslų įgyvendinimui.
17. Tyrimų etikos komiteto funkcijos:
- 17.1. vertina atitinkamos atstovaujamos mokslo krypties(-ių) prašymus pateikusių Tyrėjų planuojamų tyrimų atitikimą mokslinių tyrimų etikai remiantis atitinkamos mokslo krypties profesinę ir mokslinių tyrimų etiką reglamentuojančiais dokumentais, teisės aktais, susijusiais su tyrimų etikos reikalavimais ir principais, asmens duomenų apsauga ir valdymu, ir priima sprendimą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai;
- 17.2. atitinkamos mokslo krypties(-čių) ribose vertina Jungtinio komiteto deleguotus tarpdisciplininių mokslinių tyrimų prašymus, dalyvauja Jungtinio komiteto inicijuotuose posėdžiuose priimant sprendimą dėl planuojamų tyrimų atitikimo mokslinių tyrimų etikai;
- 17.3. Tyrimo etikos komiteto atstovaujamos mokslo krypties(-čių) ribose konsultuoja prašymus pateikusius Tyrėjus mokslinio tyrimo atitikties tyrimų etikai klausimais;
- 17.4. savo kompetencijos ribose nagrinėja atvejus, kylančius dėl tyrimų etikos, asmens duomenų apsaugos ar duomenų valdymo pažeidimų, teikia rekomendacijas jų sprendimui;
- 17.5. teikia svarstyti Jungtiniam komitetui aktualius klausimus, rengia pasiūlymus, rekomendacijas;
- 17.6. remiantis Jungtinio komiteto parengtu pavyzdiniu šablonu, rengia Tyrimų etikos komiteto nuostatus ar kitus dokumentus, reglamentuojančius Tyrimų etikos komiteto darbą;
- 17.7. teikia Jungtiniam komitetui metinę ataskaitą;
- 17.8. atlieka kitas funkcijas, reikalingas Tyrimų etikos komiteto tikslų įgyvendinimui.

IV SKYRIUS

JUNGTINIO KOMITETO IR TYRIMŲ ETIKOS KOMITETŲ VEIKLOS ORGANIZAVIMO IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMO TVARKA

18. Fakulteto Tyrėjams, kurių planuojamuose atlikti moksliniuose tyrimuose tyrimo dalyviai yra žmonės ir / ar gyvūnai, rekomenduojama iki mokslinio tyrimo vykdymo pradžios Fakulteto tinklapyje nurodytu būdu atitinkamą mokslo kryptį(-is) atstovaujančiam Tyrimų etikos komitetui pateikti nurodytos formos prašymą. Jei planuojamas vykdyti mokslo tyrimas apima kelias mokslo kryptis, kurias atstovauja daugiau nei vienas Tyrimų etikos komitetas, prašymai pateikiami Jungtiniam komitetui.
19. Fakulteto tyrėjai, kurių planuojami atlikti moksliniai tyrimai nėra susiję tiesiogiai su žmonėmis ir / ar gyvūnais, jei mato poreikį, gali kreiptis į Tyrimų etikos komitetą ar Jungtinį komitetą dėl tyrimo atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo.
20. Kitų Universiteto padalinių Tyrėjai, kurių planuojamuose atlikti tarpdisciplininiuose moksliniuose tyrimuose tyrimo dalyviai yra žmonės ar / ir gyvūnai, ir kurių tyrimai susiję su Fakulteto koordinuojamomis mokslo kryptimis, gali kreiptis į Jungtinį komitetą.
21. Tyrimų etikos komitetai ir Jungtinis komitetas nenagrinėja prašymų dėl mokslinių tyrimų, kuriems privalomai reikalinga gauti Lietuvos Respublikos įstatymais reglamentuojamų mokslinių tyrimų etikos komitetų ar institucijų leidimus, išskyrus atvejus, jei reiktų abiejų komitetų pritarimo.
22. Jungtinis komitetas gautus tarpdisciplininių tyrimų prašymus, atsižvelgdamas į mokslinio tyrimo kryptis, perduoda nagrinėti atitinkamam Tyrimų etikos komitetui arba keliems Tyrimų etikos komitetams. Įvertinus prašymus, Tyrimų etikos komitetas (-ai) priimama sprendimą dėl tyrimo atitikties mokslinių tyrimų etikai ir jį perduoda Jungtiniam komitetui. Jungtinio komiteto posėdyje yra svarstomas ir tvirtinamas galutinis sprendimas dėl tarpdisciplininių tyrimų atitikties mokslinių tyrimų etikai.
23. Tyrimo etikos komitetai gautus atitinkamos mokslo krypties (-čių) Tyrėjų prašymus vertina ir sprendimus dėl tyrimo atitikties mokyklinių tyrimų etikai priima periodiškai organizuojamuose Tyrimo etikos komiteto posėdžiuose. Tyrimų etikos komitetai prašymų priėmimo kalendorinius grafikus

nustato vadovaudamiesi Jungtinio komiteto nustatytais Tyrimų etikos komitetų posėdžių organizavimo kriterijais. Tyrimo etikos komitetai išnagrinėja gautą prašymą ir priima sprendimą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai, ne vėliau nei per 30 darbo dienų nuo Tyrimų etikos komiteto kalendoriniame grafike nurodytų prašymų priėmimo terminų. Sprendimas, įformintas Jungtinio komiteto nustatytos formos dokumente, Tyrėjui pateikiamas ne vėliau nei per 3 darbo dienas po sprendimo priėmimo.

24. Tyrimų etikos komitetų ir Jungtinio komiteto sprendimas dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai yra ribotos trukmės ir galioja Tyrėjui išduotame dokumente nurodytą terminą. Sprendimų galiojimo terminų nustatymo kriterijai privalo būti nustatyti Tyrimų etikos komitetų ir Jungtinio komiteto nuostatuose.

25. Atitinkamos mokslo krypties (-ių) tyrimų paraiškų vertinimo kriterijai turi būti įtvirtinti Tyrimų etikos komitetų nuostatuose, tarpdisciplininių tyrimų - Jungtinio komiteto nuostatuose.

26. Padarius reikšmingus mokslinio tyrimo, dėl kurio Jungtinis komitetas ar Tyrimų etikos komitetai priėmė sprendimą ir leido atlikti mokslinį tyrimą, plano pakeitimus ar pasibaigus Jungtinio komiteto ar Tyrimų etikos komitetų sprendimo dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai galiojimo terminui, Tyrėjas kreipiasi iš naujo atitinkamai į Jungtinį komitetą ar Tyrimų etikos komitetą su prašymu, kad gautų naują sprendimą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai.

27. Tyrėjų mokslinių tyrimų prašymų vertinimo funkcijai įgyvendinti numatoma Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų veiklos forma – posėdžiai. Kitoms Tyrimų etikos komitetų ir Jungtinio komiteto funkcijoms įgyvendinti gali būti pasitelkiamos įvairios kitos veiklos formos. Komitetų pirmininkų sprendimu, posėdžiai ir kitos veiklos formos gali būti organizuojami ir elektroninių ryšių priemonėmis.

28. Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų posėdžiai yra teisėti, kai juose dalyvauja daugiau kaip pusė visų atitinkamo komiteto narių. Sprendimai priimami paprasta dalyvaujančių narių balsų dauguma. Balsams pasidalinus po lygiai, sprendimą lemia atitinkamo komiteto pirmininko ar jį pavaduojančio asmens, pirmininkaujančio posėdžiui, balsas. Nariui informavus atitinkamo komiteto pirmininką apie galimą interesų konfliktą konkretaus klausimo svarstyme, narys nusišalina nuo to klausimo svarstymo ir sprendimo priėmimo. Sprendimai yra fiksuojami posėdžio protokoluose, kuriuos pasirašo atitinkamo komiteto posėdžio pirmininkas ir sekretorius. Jungtinio komiteto ir Tyrimų etikos komitetų posėdžius kviečia ir jiems vadovauja atitinkamo komiteto pirmininkas. Jungtinio komiteto pirmininkui negalint dalyvauti posėdyje, posėdį kviečia ir jam vadovauja pirmininko pavaduotojas. Tyrimo komiteto pirmininkui negalint dalyvauti posėdyje, posėdį kviečia ir jam vadovauja Tyrimo komiteto narys, kuriam pirmininkas deleguoja šią atsakomybę.

V SKYRIUS

ATSISKAITYMAS UŽ KOMITETO IŠVADŲ TEIKIMĄ

29. Fakulteto Tyrėjų prašymus Jungtinis komitetas ir Tyrimų etikos komitetai nagrinėja nemokamai.

30. Kitų Universiteto padalinių Tyrėjų tarpdisciplininių mokslinių tyrimų, kurie apima Fakulteto koordinuojamos mokslo kryptis, prašymai vertinami mokamai taikant Universiteto teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintus įkainius ir vidinio atsiskaitymo tvarką.